

1 Тежест на доказване

За да бъде признато право пред съд, трябва да бъдат представени доказателства за твърдените факти. Това включва прибегване до процесуални действия, чиито етапи и времетраене са регламентирани.

Участващите в производството страни трябва да докажат фактите, които твърдят и на които се основават техните искания. Ето защо в исковата си молба ищецът трябва да представи доказателства за фактите, докато ответникът трябва да бъде в състояние да представи факти, които оборват, отменят или отслабват правните последици от фактите в исковата молба.

Страната, която носи тежестта на доказване, понася вредоносните последици от липсата на доказателства. Ето защо, ако в случай на постановяване на съдебно или подобно на него решение, страната не е доказала фактите, които твърди, съдът ще отхвърли исканията. За да припише на някоя от страните липсата на доказателство за определен факт, съдът ще вземе предвид лекотата, с която всяка страна може да докаже този факт.

От първостепенно значение за всички лица, които желаят да се обърнат към съдилищата, е да анализират предварително възможностите си да докажат това, което твърдят, за да избегнат загубата на време и пари (съдебни разноски), ако не са в състояние да го направят. За тази цел е необходимо да имат известни познания за правилата, уреждащи етапа от производството, на който се събират доказателствата, макар и те да са много общи и основни.

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Етапът, на който се събират доказателствата в испанското законодателство, се урежда от глави V и VI от дял I, том II (членове 281—386) от Гражданския процесуален кодекс (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) (Закон 1/2000 от 7 януари 2000 г.). В раздел XI от въведението (известно в практиката като преамбюл) на Гражданския процесуален кодекс се съдържат общи коментари относно доказателствата, които могат да бъдат интересни за всеки, който желае да научи повече за начина, по който испанският законодателен орган разглежда етапа от производството, на който се събират доказателствата.

За някои производства съществуват специални правила относно събирането на доказателства, които променят общите правила, като например производствата, включващи малолетни или непълнолетни деца или семейства. Доказателства могат да се събират и от второинстанционния съд (*Juzgado de Segunda Instancia*). Това обикновено са доказателства, които не могат да бъдат събрани от първоинстанционния съд (*Juzgado de Primera Instancia*) по причини, които не се приписват на заявителя.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Обикновено на теоретично равнище трябва да се прави разлика между доказване на факти и доказване на право, макар че в действителност правото не е въпрос, който трябва да бъде доказван, тъй като съдията трябва да е запознат с него. Изключение е чуждестранното право, което е възможно да трябва да бъде доказано. Доказването на чуждестранно право се урежда от Закона за международното правно сътрудничество по граждански дела (*Ley de cooperación jurídica internacional en materia civil*), съгласно който съдията може да изиска сведения относно чуждестранното право, обикновено чрез испанския централен орган. Ако чуждестранното право не е доказано, може да се прилага испанското право, въпреки че съдията ще използва това правомощие само при изключителни обстоятелства.

Не е необходимо да се доказват факти, които са напълно известни, и общоизвестни или факти, относно които страните са съгласни, с изключение на случаи, при които предметът на производството е извън контрола на страните; с други думи, производствата относно дееспособност на лицата, произход, брак и малолетни или непълнолетни деца.

Предвидените от закона презумпции освобождават страната, която се ползва от презумпцията, от представяне на доказателства за презюмирания факт. В случай на такива презумпции доказателства за противното се допускат, освен ако това не е изрично забранено от закона. Предвидените от закона презумпции включват съсобственост на имущество и парични средства, придобити от единия или от двамата съпрузи след сключване на брака, освен в случаите, когато може да бъде доказано, че те изрично принадлежат на единия от съпрузите, презумпцията, че съпрузите живеят заедно, както и презумпцията, че изчезнало лице е живо, докато не бъде обявено за мъртво.

Като общо правило, липсата на отговор от ответната страна по исковата молба и неявяването не освобождава ответната страна от тежестта на доказване на фактите, с които се подкрепят нейните искания. Съществуват обаче изключения, при които липсата на възражения от ответника водят до постановяване на решение от съдията, което е в подкрепа на исканията на ищеца. Такъв например е случаят при производствата за искове с малък материален интерес и в производствата за съдебно отстранение поради неплащане.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Твърдените от страните факти в исковата молба и писмената защита трябва да бъдат доказани и съдът трябва да направи своята преценка въз основа на обстоятелствата по делото, като взема предвид всички събрани доказателства и тяхното естество (например публичен документ няма да има същата сила като изявление на една от страните). В решението трябва да се посочват преценката на доказателствата и мотивите на съдията за достигане до определени заключения. Освен преките доказателства са налице и непреки доказателства, което означава, че след като даден факт веднъж е бил признат или е бил напълно доказан, съдът може да предположи, че друг факт е истина, при условие че е налице точна и пряка връзка между двата факта. В решението съдът трябва да посочи мотивите си, които водят от доказания факт към презюмирания факт.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Съгласно принципа, че съдът трябва да се произнася единствено по представените пред него въпроси (*principio dispositivo*), които се уреждат от гражданското производство, страните трябва да предложат на съда доказателствата, които възнамеряват да представят в хода на производството. Въпреки това съдът може да реши служебно, че конкретни доказателства могат да бъдат събрани само в определените от закона случаи. По този начин, ако по време на предварителното заседание в граждански производства по общия ред съдията прецени, че представените

от страните доказателства са недостатъчни за изясняване на спорните факти, той може да уведоми страните за факта, който би могъл да бъде засегнат от недостатъчността на доказателствата, както и да посочи доказателствата, които страните могат да предложат.

В производствата относно дееспособността на лицата, произход, брак и малолетни или непълнолетни деца, съдията може да събере, независимо от поисканите от страните и прокуратурата доказателства, всички доказателства, които счита за необходими, за да постанови решение по производството в зависимост от вида на въпросното производство.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

В устната фаза на производството (искове до 6000 EUR) след предлагането и допускането на доказателства по време на заседанието съдията пристъпва към събиране на доказателства в действителното производство.

В рамките на производство по общия ред (искове, надвишаващи 6000 EUR) след допускането на доказателства в предварителното заседание (в рамките на което се уреждат и процесуални въпроси) се определя дата за производството и събирането на доказателства се отлага дотогава.

Страните се призовават да направят изявления, призовават се свидетелите, които самите страни не са били в състояние да доведат пред съда, призовават се вещи лица, когато страните искат да получат разяснения или обяснения относно изложените становища, и се осъществява връзка с институции, които държат документи, които страните не са били в състояние да приложат към иска и писмената защита, при условие че страните са посочили архивите, в които се намират документите. Всяко доказателство, което не трябва да бъде събрано в хода на производството (като например посещения на определени места), се събира преди производството. В случай че единствените доказателства, допуснати в предварителното заседание, са документи и те не са били оспорени, или в случай че е представено експертно заключение и никоя от страните не е поискала присъствието на вещото лице на предварителното заседание, съдът ще постанови след предварителното заседание решение, без да е необходимо да се посочва дата за производството.

Общото правило е, че доказателствата се събират от един и същ съдия или съд, разглеждащ делото, дори когато свидетелят не пребивава в района и трябва да пътува до седалището на съда в деня, когато е призован (въпреки че има право да претендира за съответното обезщетение от страната, която го е предложила, което е установено от съдебния администратор, и без да се засяга последващото право на тази страна да претендира за обезщетение от другата страна, ако ѝ бъдат присъдени съдебни разноски). Само в изключителни случаи, като например когато разстоянието е значително, е възможно да се поиска съдебна помощ, с цел показанията да бъдат снети в съда по местопребиваване на свидетеля. В този случай се изпраща писмо до другия съд (на национално ниво) или се използва механизъм, установен от правилата относно международното съдебно сътрудничество, в зависимост от това къде трябва да бъдат снети показанията. В последния случай страните трябва да представят в писмен вид въпросите, които искат да бъдат зададени. Видеокоферентните връзки се използват все по-често и в такива случаи не е необходимо предварително да се формулират въпроси. Достатъчно е да се поиска видеокоферентна връзка от съда на мястото, на което тя трябва да се проведе.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Доказателствата за неоспорими факти или доказателствата, които не са от значение за предмета на производството, няма да бъдат допуснати, нито пък доказателствата, които съгласно приемливи и определени правила и критерии не биха допринесли за изясняване на оспорваните факти. Съдът в никакъв случай няма да допусне каквито и да било доказателства, които не са събрани по допустимия от закона начин, които противоречат на основните права или с които се търси съдействие от съда за получаване на документи, достъпни за страните.

По принцип доказателствата трябва да бъдат предложени в устната фаза на производството или в предварителното заседание. Представените след това доказателства няма да бъдат допуснати.

При производства, включващи дееспособност, семейство и малолетни или непълнолетни деца, е възможно да се представят нови факти след иска и писмената защита, и по-специално във второинстанционния съд, когато се подава жалба срещу решението или жалбата се оспорва. В тези случаи могат да бъдат предложени нови доказателства, при условие че срокът за постановяване на решението не е изтекъл. В други производства, когато срокът за представяне на аргументите е приключил и е възникнал значим нов факт, страните могат да го съобщят на съда в писмен вид и да поискат събирането на доказателства, ако другата страна не приеме факта за истина.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Доказателствените средства, които могат да бъдат използвани в производството, са: разпит на страните; публични документи; частни документи; експертни становища; разпит от съдията; разпит на свидетели; и средства за възпроизвеждане на думи, звуци и изображения, както и инструменти, които позволяват съхранение, извличане и възпроизвеждане на думи, данни, цифри и математически операции, извършени за счетоводни цели или други цели, които са свързани с производството.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/станoviща на вещи лица?

СВИДЕТЕЛСКИ ПОКАЗАНИЯ: не е необходимо свидетелите да се посочват в иска или писмената защита, тъй като в устната фаза на производството всяка страна трябва да се яви на датата, посочена за съдебното заседание, заедно с лицата, които трябва да свидетелстват в производството. Страните трябва да поискат от съда да призове свидетелите, които не е възможно да доведат сами, като разпорежи да се явят в рамките на три дни след получаването на призовките. При производства по общия ред свидетелите се определят по време на предварителното заседание, когато освен процесуални въпроси се определят спорните факти по делото и се предлагат и приемат доказателствата, свързани с тях. Свидетелските показания са винаги устни и се снемат в деня на производството (както и разясненията, за които се счита, че е необходимо да бъдат поискани от вещите лица). Има обаче едно изключение от правилото за разпит на свидетели: когато е необходимо юридически лица или публични субекти да предоставят информация относно значими факти във връзка с производството, но не е необходимо физическите лица да се изслушват индивидуално. В този случай вместо да се прави устно изявление, на субекта се предоставя списък с въпроси, на които страните желаят да се отговори и които съдията счита за важни. Отговорът се предоставя в писмен вид.

ПОКАЗАНИЯ НА ВЕЩИ ЛИЦА: експертните становища са винаги в писмен вид. След като такива бъдат представени и прочетени от другата страна, страните трябва да решат дали е необходимо вещото лице да се яви в производството, за да представи всякакви разяснения или обяснения, които могат да се окажат необходими или не.

Ако страните желаят да използват показанията на вещото лице, експертното становище, на което се основават техните искания, трябва да бъде представено заедно с иска или писмената защита, освен когато това не е възможно, в който случай те трябва да посочат становищата, които възнамеряват да използват. Освен това те трябва да представят становищата веднага щом са готови и във всеки случай пет дни преди началото на предварителното заседание в производството по общия ред, или пет дни преди заседанието в устната фаза на производството. Независимо от това, когато предявяват иска или представят писмената защита, страните могат да поискат да бъде назначен съдебен експерт, като в този случай становището се издава впоследствие (обикновено в периода между предварителното съдебно заседание и производството, но достатъчно навреме, така че страните да могат да се запознаят с него преди заседанието).

Междинна фигура между свидетеля и вещото лице е свидетелят — вещо лице в съда, който е свидетел в състояние да предостави информация по технически въпроси, свързани с производството. Обикновено свидетелите — вещи лица в съда, са авторите на становищата, представени с иска или с писмената защита като писмени доказателства, а не като показания на вещо лице.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Да. Публичните документи предоставят пълно доказателство относно факта, действието или делата, които са описани в тях, както и датата, на която е изготвена документацията, и самоличността на нотариусите и лицата, които са участвали в изготвянето ѝ. Ако автентичността на публичен документ се оспорва, той се проверява и сравнява с оригинала, независимо от неговото местонахождение. Независимо от това, изброените тук предоставят пълно правно доказателство, без да е необходимо да се проверяват или сравняват, освен когато има доказателство за противното или когато е възможно да се направи сравнение на почерка: стари публични документи, за които няма протокол на нотариус, и всеки публичен документ, чийто оригинал липсва или за който няма няма вписване за целите на проверката или сравняването.

Частните документи също предоставят пълно доказателство в производството, когато не са оспорени от страната, за която са вредоносни. Ако частен документ е оспорен, страната, която го е изготвила, може да поиска сравнение на почерка или друго доказателствено средство, с което да бъде потвърдена неговата автентичност. Ако не е възможно да се докаже автентичността на частния документ, той ще бъде преценен в съответствие с правилата на обосноваваната критика, които се следват и при преценката на останалата част от събраните доказателства. Ако след оспорването се окаже, че документът е автентичен, на страната, която го е оспорила, може да бъде разпоредено да плати не само свързаните с това разноски, но и глоба.

И последно, ако останалите доказателства не доказват противното, в съдебното решение за действителни ще се считат всички факти, които страна е признала като такива в изявленията на страните, ако тази страна лично е взела участие в тях, а установяването им за действителни е изцяло в нейна вреда.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

По принцип няма правило, което да посочва кои доказателства трябва да бъдат използвани, за да се докажат определени факти, но е логично например в случай на иск за парична сума, произтичащ от търговски взаимоотношения между страните, съществуването или уреждането на задължение да се определя основно чрез писмени доказателства. Показания на вещи лица ще се изискват, когато са необходими научни, художествени, технически или практически познания, за да се оценят фактите или обстоятелствата, които са от значение по въпроса, или за да се осигури по-голяма сигурност по отношение на тях.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Свидетели, които са призовани, са задължени да се явят на посоченото производство или заседание. Ако не го направят, са задължени да платят глоба в размер от 180 EUR до 600 EUR в рамките на петдневен срок, през който те могат да бъдат изслушани. Ако свидетелят не се яви, когато е призован за втори път, санкцията вече не е само глоба: тогава се счита, че свидетелят се е отнесъл с неуважение към съда, нещо, за което свидетелите се предупреждават от самото начало.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Общият принцип, който задължава свидетелите да дават показания, не се прилага по отношение на свидетели, които поради своя статут или професия имат задължение да пазят в тайна факти, за които са разпитвани, в който случай те трябва да заявят това, като се аргументират, а съдът, като вземе предвид основанията за техния отказ да свидетелстват, ще реши как да се постъпи по отношение на техния разпит, и може да ги освободи от задължението им да отговарят. Ако свидетелят е освободен от задължението да отговаря, това трябва да бъде вписано.

Ако свидетелят твърди, че фактите, за които е разпитван, са свързани с въпрос, който законно е обявен или класифициран като проверителен, съдът, в случаите когато счита, че това е необходимо в интерес на правораздавателната дейност, ще поиска служебно от компетентния орган официален документ, който да потвърждава това. След като съдът провери дали твърдението за поверителност е точно, той ще разпореди документът да бъде поставен в документацията, включително въпросите, обхванати от служебна тайна.

Освен това преди да дадат показания, свидетелите трябва да бъдат разпитани от съда относно техните лични обстоятелства (семеини връзки, приятелства или вражда със страните, личен интерес във връзка с въпроса и други) и с оглед на техните отговори страните могат да представят коментари пред съда относно тяхната безпристрастност.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Когато са призовани от съда, свидетелите са длъжни да се явят и са длъжни да положат клетва, или да се закълнат да казват истината, като са предупреждени за санкциите, които са предвидени за лъжесвидетелстване в гражданското производство. Свидетелите са задължени да свидетелстват по начина, определен в член 366 от Гражданския процесуален кодекс. Ако свидетел откаже да свидетелства, той може да бъде обвинен в неуважение към съда, което подлежи на глоба, или в зависимост от сериозността на провинението, отказът би могъл да представлява престъпление.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Всеки може да бъде свидетел, с изключение на лица, които имат хронично умствено увреждане или не могат да използват сетивата си (зрение, слух и т.н.) по отношение на факти, които биха могли да са им известни само при използването на тези сетива.

Малолетни или непълнолетни деца под 14-годишна възраст могат да се явят като свидетели, ако съдът счита, че са достатъчно зрели, за да знаят и казват истината.

Съгласно испанското право традиционното понятие „свидетел“ се отнася до физическите лица, но това не пречи на законните представители на юридическите лица да се явят като свидетели, за да предоставят информация относно факти, с които са се запознали поради своето положение. За случаите на юридически лица и публични субекти изрично е предвидена възможност за писмено уведомяване на съда, както вече бе посочено (член 381 от Гражданския процесуален кодекс).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Въпросите, които са допуснати от съда, се задават директно от адвокатите на страните, като се започва със страната, която е предложила свидетеля. След като са отговорили на въпросите, зададени от адвоката на страната, която е предложила свидетелските показания, адвокатите на всяка от другите страни могат да задават на свидетеля всякакви нови въпроси, които считат, че са от полза за изясняване на фактите. Съдията може също да разпита свидетеля, за да получи разяснения и допълнителна информация.

Служебно или по искане на една от страните съдът може да позволи свидетел, който е направил изявление, което сериозно противоречи на това на друг свидетел или на която и да е от по-рано разпитаните страни, да бъде изправен срещу този свидетел или тази страна.

Свидетелят може да бъде разпитан чрез видеоконферентна връзка, ако такава бъде поискана и ако съдът е съгласен. Такъв ще бъде случаят, когато изявлението, направено чрез видеоконферентна връзка, е най-подходящият и пропорционален начин за събиране на доказателства предвид съответните обстоятелства (главно поради значително разстояние между местопребиваването на свидетеля и седалището на съда), като винаги се гарантира принципът на състезателно начало и правото на защита на страните.

3 Преценка на доказателствата

Това е дейността, с която съдията определя ефикасността на събраните доказателства като цяло, като следва правилата на обосноваването критика. Както е посочено по-горе обаче, има някои видове доказателства, преценката на които се установява по закон; например що се отнася до публични и частни документи, а в някои случаи до разпита на страните.

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Не могат да се допускат доказателства, които не са събрани по допустимия от закона начин. Освен това доказателства, събрани чрез пряко или непряко нарушение на основните права или свободи, се обезсилват. Тези доказателства следователно ще бъдат пренебрегнати от съда при решаване на делото.

Ако една от страните счита, че при събирането или представянето на приети доказателства са нарушени основните права, тя трябва да заяви това незабавно и да уведоми другите страни, ако е подходящо. След това съдията ще вземе решение относно законосъобразността на това доказателство.

Ако самият съдия счита, че при събирането на доказателства са нарушени основните права, той ще отхвърли доказателствата служебно.

Този въпрос, който също може да бъде повдигнат служебно от съда, ще бъде решен в рамките на производството или — в случай на устна фаза на производството — в началото на съдебното заседание, преди да започне събирането на доказателствата.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Ако дадена страна е призована да свидетелства от другата страна, преценката на нейното изявление ще зависи от съдържанието на дадените отговори. Поради това, ако останалите доказателства не доказват противното, в решението ще се считат за действителни всички факти, които страната е признала като такива, ако тази страна е участвала лично в тях, а установяването им за действителни е изцяло в нейна вреда. Що се отнася до всичко останало, съдът ще прецени съдържанието на показанията съгласно правилата на обосноваването критика.

По същия начин съдът може да приеме за действителни лични факти за страните, ако те не се явят да свидетелстват или ако се явят, но откажат да свидетелстват или дават уклончиви отговори, при условие че има факти, свързани с лично участие на разпитваната страна, а установяването им за действителни би било изцяло или частично в нейна вреда. Освен това всяка страна, която не се яви в съда, дължи глоба в размер между 180 EUR и 600 EUR.

Последна актуализация: 30/10/2020

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.